

Mats Lundal: En utopisk världsordning och andra essäer om ekonomisk utveckling och underutveckling.

Rabén och Sjögren, Stockholm, 1978.

Mats Lundahl har samlat ett antal populära uppsatser om utvecklingsproblem från de senaste åren i en antologi. Det är i första hand uppsatser som är direkt skrivna för den bildade allmänheten, men också några uppsatser som utgör resultat av utredningsuppdrag åt SIDA. De sistnämnda har kanske mindre allmänt intresse. Lundahl skriver alltid ledigt och redigt, och det torde vara möjligt även för människor utan kunskaper i nationalekonomi att få ut mycket av boken.

Samlingen innehåller 13 essäer, några skrivna ihop med andra. Boken inleds med några uppsatser i vilka utvecklingsökonomins tillstånd och utveckling diskuteras. Vidare behandlas i en uppsats riskgardering i den traditionella ekonomin. Dessutom finns ett antal uppsatser som behandlar ekonomiska problem i några olika ekonomier, nämligen Haiti, Indien, Lesotho, Swaziland och Sydafrika. Boken avslutas med två uppsatser om den nya ekonomiska världsordningen.

I bokens första uppsats ger Lundahl sin syn på utvecklingsökonomins utveckling och dess situation inför åttiotalet. Mot framställningen här finns föga att invända. Lundahl konstaterar att man inte lyckats åstadkomma någon syntes inom området utvecklingsökonomi. Mycket är fortfarande outforskat och kontroverser mellan olika skolor är legio. Man har dock kunnat iakttaga en klar förskjutning i intresset sedan femtiotalet, då diskussionen i första hand rörde frågan hur man skulle kunna få till stånd en snabbare ekonomisk tillväxt. Det har så småningom blivit uppenbart att den politik som baserades på detta synsätt för stora befolkningsgrupper har lett till mycket små förbättringar eller inga alls. Tyngdpunkten i den utvecklingsökonomiska forskningen har därför förskjutits allt mera i riktning mot frågor rörande sysselsättning och inkomstfördelning. De olika nya utveck-

lingsstrategier som lanserats under senare år har också inriktats på att försöka finna vägar att mera direkt förbättra situationen för de mest utsatta grupperna, i stället för att som tidigare vänta på att automatiska mekanismer skall åstadkomma en spridning av välfärden utanför den nu gynnade minoriteten.

Lundahl pekar på den trend mot mera disaggregerade ansatser som finns i studiet av utvecklingsproblem i dag och framhåller att de enkla förklaringsansatser som tidigare var vanliga successivt har fått ge vika för mera nyanserade analyser. Han menar vidare att vad som behövs i dag är studier av olika inkomstgruppers ekonomiska situation inom ramen för faktiska ekonomiska system. Det behövs alltså noggranna länderstudier, som kan ge oss den kunskap som behövs för att man på ett mera effektivt sätt skall kunna angripa fattigdomsproblemet.

I en uppsats, skriven tillsammans med Bo Södersten, behandlas u-landsforskningsutredningens betänkande från 1973. Vissa delar av denna uppsats kanske inte har så stort intresse utanför den grupp av människor som aktivt sysslar med utvecklingsforskning, men den kritik av utredningens syn på utvecklingsforskningens karaktär som framförs har dock ett mera allmänt intresse. En av huvudpoängerna i utredningens diskussion av forskningens utveckling var att man ansåg att den karakteriserades av (och borde i än större utsträckning karakteriseras av) en tilltagande tvärvetenskaplighet, dvs en teoretisk integration mellan olika vetenskaper. Lundahl och Södersten menar att man åtminstone inom nationalekonomin inte hade kunnat upptäcka några sådana tendenser, och att denna vetenskap ändå hade kunnat ge väsentliga bidrag till förståelsen av utvecklingsproblematiken.

I den följande uppsatsen behandlar Lundahl småbondebefolkningens situa-

tion i ett u-land i en populär och välskriven översikt. Behandlingen av problem inom jordbrukssektorn spelar för övrigt en stor roll också i de olika fallstudierna (undantagandes den om Indiens småindustri). Lundahl är mycket väl insatt i detta problemområde.

En uppsats som jag personligen läst med mycket stort intresse är "Rasdiskrimineringens ekonomi: den sydafrikanska tillväxtprocessen". I denna diskuterar Lundahl hur man i Sydafrika systematiskt använt sig av rasdiskrimineringen för att främja tillväxt i ekonomin. Han anknyter här på ett intressant och fyndigt sätt till Lewis' dualekonomimodell och visar hur politiken har bidragit till att hålla nere lönerna för den afrikanska arbetskraften. Låga och konstanta reallöner var ju en av grundförutsättningarna i Lewis' modell, vilken skulle göra det möjligt för företagen att göra stora vinster för att sedan expandera på basis av dessa.

Lundahl påpekar att det finns två problem med denna politik. Dels kan man få svårigheter att sälja vad man producerar, dels finns det tendenser till brist på kvalificerad arbetskraft. Det första problemet försöker man lösa genom satsning på export, vilket inte är alldeles problemfritt med tanke på den isolering som landet upplever på det internationella planet. Dialogen med det svarta Afrika kan ses i detta perspektiv. Vad gäller bristen på kvalificerad arbetskraft så försöker man eliminera denna flaskhals genom att stimulera vit immigration och genom att luckra upp raslagarna och låta en del svarta göra "vita" arbeten. Man kan förmoda att utvecklingen i denna del av världen kommer att stå i fokus under de närmaste åren, och vill man bättre förstå vad som sker kan Lundahls uppsats vara lämplig läsning.

I de två avslutande uppsatserna i antologin diskuterar Lundahl den så kallade nya ekonomiska världsordningen. Den första uppsatsen, som försöker förklara vilka faktorer som låg bakom framväxten av u-ländernas krav, har tidigare publicerats i *Ekonomisk Debatt* (Lundahl nr 4/1977).

I den andra uppsatsen om den nya ekonomiska världsordningen (skriven tillsammans med Bo Södersten) genomförs en diskussion av medel som vill till om man skall kunna realisera de disparata krav som har lanserats under den grandiosa beteckningen "en ny ekonomisk världsordning". Lundahl och Södersten konstaterar att förslaget i princip utgörs av en lista med önskemål. Någon analys av konsistens mellan olika målsättningar eller av hur de skall realiseras finns knappast. I uppsatsen pekas på flera problem i anslutning till detta. Slutsatsen som dras är att sannolikheten för att förslagen kommer att genomföras i någon större skala är liten. U-länderna måste förmodligen även i framtiden i första hand lita till sina egna krafter för att lösa sina problem.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att boken innehåller en hel del av intresse för den som vill sätta sig in i utvecklingsekonomiska frågeställningar. Den innehåller också konkreta fallstudier, där speciellt behandlingen av problem inom jordbrukssektorn och av situationen i södra Afrika är intressant. Slutligen finns alltså också en del om de krav från u-länderna som går under beteckningen en ny ekonomisk världsordning. Alla med intresse för utvecklingsproblematiken bör finna åtminstone något av intresse.

Civilekonom *Arne Bigsten*
Göteborgs universitet